

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد: اعظم ابراهیم پورمقدم، ۱۳۹۴

بررسی مبانی تطبیقی دیه زن و مرد در مذاهب خمس

بحث دیه باتوجه به پیشینه عظیم تاریخی خود از موضوعات مهمی است که ماهیت آن از دیرباز نزد فقیهان و حقوقدانان عرفی، محل بحث و اختلاف نظر بوده است. غالب فقهای امامیه تعریف دقیقی از دیه ارائه ننموده و شاید به جهت وضوح و شفافیت معنای لغوی آن بوده که تنها به بیان مصادیقی از آن اکتفا نموده اند ظاهراً در این میان تنها عده‌ای چون صاحب جواهر در صدد ارائه تعریف بر آمده اند که وی معتقد است مراد از دیه مالی است که جانی به خاطر جنایتی که بر انسان آزادی وارد میکند، واجب به پرداختش می‌گردد. حال فرقی نمی‌کند که آن مال به خاطر جنایت قتل باشد یا نقص عضو و جراحت. خواه آن مال که به عنوان دیه پرداخت میشود معین شده باشد خواه نشده باشد. مفهوم دیه در اصطلاح فقهای مذاهب اسلامی تفاوت زیادی ندارد و با مفاهیمی مثل ارش، حکومت، ضمان قیمت مرتبط می‌شود. مطابق فقه میان زن و مرد در قصاص و دیه تفاوت است مرد و زن در مقابل یکدیگر قصاص می‌شوند. قصاص نفس مرد در برابر نفس زن مشروط به پرداختن نصف دیه مرد است، اما در قصاص عضو، زن و مرد تا رسیدن دیه عضو به ثلث دیه کامل با یکدیگر برابرند و بعد از آن قصاص عضو مرد در برابر عضو مشروط به پرداخت نصف دیه عضو مرد است. دیه نفس زن نیز نصف دیه نفس مرد است و مرد و زن در دیه عضو تا رسیدن آن به ثلث دیه کامل با یکدیگر مساوی هستند و پس از آن دیه عضو زن به نصف دیه عضو مرد کاهش میابد. فلسفه‌ی این تفاوت را باید در نظام حقوقی اسلام جستجو کنیم این حکم کم ارزش دانستن حق حیات زن نیست و دیه عامل تعیین ارزش زن و مرد نیست بلکه یک ابزار است. و اما در خصوص سایر مذاهب مورد بررسی در این نوشتار نیز می‌توانیم بصورت کلی عنوان نماییم که فقهای مذاهب اهل تسنن کلاً به دو دسته تقسیم می‌شوند که دسته اول حنفیه و شافعی می‌باشند که در نظراتشان اینگونه عنوان کرده اند که دیه زن در تمامی موارد نصف دیه مرد است حتی در جراحات کمتر از ثلث و بیشتر از آن درحالیکه در سایر مذاهب اهل تسنن مالکی حنبلی و شافعی آراء و نظراتی متفاوت با این دیدگاه ارائه نموده اند و بیان داشته اند که مقدار دیه زن چنانچه مربوط به جراحات کمتر از ثلث باشد با دیه مرد برابر است و تنها زمانی دیه زن نصف دیه مرد است که مقدار دیه بیشتر از ثلث دیه کامل و یا بیشتر از آن باشد.

کلیدواژه‌ها: دیه، ارش، حکومت، ضمان، دیه زن، دیه مرد، قیمت، تصنیف و مساوات

شماره‌ی پایان‌نامه: ۱۲۷۲۰۴۰۷۹۳۲۰۲۰

تاریخ دفاع: ۱۳۹۴/۱۱/۱۹

رشته‌ی تحصیلی: الهیات و معارف اسلامی

دانشکده: علوم انسانی

استاد راهنما: دکتر رضا کشاورز